

Podręcznik dobrych praktyk

Dobre sąsiedztwo.
Projekt ekologiczno-obywatelski
w gminie Wieniawa.

Podręcznik dobrych praktyk

Dobre sąsiedztwo.
Projekt ekologiczno-obywatelski
w gminie Wieniawa.

Pomysł i opracowanie: Magdalena Chrapek-Wawrzyniak i Małgorzata Karkosz

Tekst: Małgorzata Karkosz

Zdjęcia: Piotr Piasta

Korekta: Halina Gajewska

Grafika: Małgorzata Jagielska

© copyright by Fundacja ICAD 2021

Publikacja jest częścią materiałów edukacyjnych i promocyjnych stworzonych w ramach projektu "Dobre sąsiedztwo. Projekt ekologiczno-obywatelski w gminie Wieniawa".

Projekt realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy, finansowanego z Funduszy EOG.

Opracowanie graficzne publikacji zostało dofinansowane przez Fundację WWF Polska.

„Dobre sąsiedztwo. Projekt ekologiczno-obywatelski w gminie Wieniawa” realizowany przez Fundację ICAD w partnerstwie z Urzędem Gminy w Wieniawie, Publiczną Szkołą Podstawową z Klasami Sportowymi im. Jana Kochanowskiego w Wieniawie i Fundacją WWF Polska.

Publiczna Szkoła Podstawowa
z Klasami Sportowymi
im. Jana Kochanowskiego
w Wieniawie

Spis treści

1. Czym jest Dobre sąsiedztwo?	4
1.1. Chodzi o to, że.....	4
1.2. Tytuł projektu.....	4
1.3. Kto stworzył Dobre sąsiedztwo?.....	5
2. Krok po kroku. Od wartości do rezultatów	6
2.1. Początki.....	6
2.2. Oczekiwania a rzeczywistość.....	11
2.3. Nic o nas bez nas.....	14
2.4. Sztuka a ekologia. Łączenie światów.....	18
2.5. Przyroda wokół nas, czyli edukacja obywatelska.....	20
3. Inspiracje. Przeczytaj i zrób to. Nie sam, lecz z sąsiadami	24
3.1. Kosić czy nie kosić? Oto jest pytanie – łąka i domek dla owadów.....	24
3.2. Street-art w Weniawie.....	27
3.3. Kim są nasi sąsiedzi? Projektowanie tablic.....	29
3.4. Dzień Ziemi w chmurze. Liderzy dla społeczności szkolnej on-line.....	31
4. Podziękowania	34

1. Czym jest Dobre Sąsiedztwo?

1.1. Chodzi o to, że...

Fundacja ICAD, we współpracy z Urzędem Gminy w Wieniawie i miejscową Publiczną Szkołą Podstawową z Klasami Sportowymi im. Jana Kochanowskiego oraz Fundacją WWF Polska, od stycznia do września 2021 roku, realizowała projekt ekologiczno-obywatelski o nazwie Dobre sąsiedztwo. Środki na realizację pochodziły z Programu Aktywni Obywatele - Fundusz Krajowy, finansowanego z Funduszy EOG. Wszelkie działania projektowe: założenie rady młodzieżowej, współpraca z gminą, akcje artystyczne, wydarzenia plenerowe, zajęcia on-line, spotkania ze specjalistami w dziedzinie ekologii i sztuki, a także badań socjologicznych wyrastają z przekonania, że kształt współczesnego świata zależy od świadomego społeczeństwa obywatelskiego. W niniejszym podręczniku, który dedykujemy młodzieży z Wieniawy, uczestnikom projektu, ale też ich następcom, członkom Młodzieżowej Rady Gminy i wszystkim zaangażowanym młodym ludziom, prezentujemy nasze działania – zbiór praktyk, które warto przechować i powielić w innych grupach czy w podobnych miejscach.

1.2. Tytuł projektu...

Już sama nazwa projektu ma wskazywać na potrzebę solidarności w procesie tworzenia wspólnej przestrzeni, zdrowego ekosystemu i poszukiwania pozytywnych rozwiązań dla działań na rzecz jej rozwoju. W czasie rocznych działań projektowych nasz zespół wielokrotnie podkreślał potrzebę poszerzenia znaczenia słowa **sąsiedztwo**. Zadaliśmy pytanie kim są nasi sąsiedzi, i odpowiedzieliśmy na nie w skali mikro i makro. Według definicji słownikowej sąsiedztwo to znajdowanie się lub mieszkanie w pobliżu kogoś, czegoś, a dobre sąsiedztwo to takie, które pozwala na współistnienie, harmonijne realizowanie potrzeb wszystkich organizmów żywych na tym samym terenie. To także międzypokoleniowa solidarność na rzecz przyrody. Dobre sąsiedztwo w przełożeniu na język biologii oznacza symbiozę, czyli współzycie różnych gatunków, dzielenie przestrzeni życiowej, charakteryzujące się współpracą i korzyściami dla każdej ze stron. Chodzi tu przede wszystkim o zwrócenie uwagi na pozaludzkie sąsiadów, na warunki życia jeży, żab, dzięciołów, bobrów, motyli, pszczoł... a także ukazanie roślin jako istot, z którymi mamy więcej wspólnego, niż się powszechnie uznaje!

Taki cel zawarty w samym tytule projektu przyświecał pomysłodawcom i realizatorom projektu oraz zaangażowanej ekologicznie i obywatelsko Fundacji ICAD, patronującej przedsięwzięciu od chwili wykiętkowania pomysłu. Jednak sama świadomość otaczającej nas rzeczywistości to nie wszystko. Dla nas – pomysłodawców i realizatorów projektu – *Dobre sąsiedztwo* to kształtowanie wrażliwości na kwestie przyrodnicze i ekologiczne oraz, co ważniejsze, przygotowanie młodych ludzi do podejmowania wartościowych inicjatyw dla dobra ogółu. *Dobre sąsiedztwo* to także oddanie głosu młodemu pokoleniu i porozumienie na płaszczyźnie dorośli–młodzież.

1.3. Kto stworzył *Dobre sąsiedztwo*?

 Fundacja ICAD (Realizator Projektu) – jesteśmy niezależną organizacją non-profit, która od lat aktywnie angażuje się w kampanie informacyjne i społeczne oraz wszelkie działania edukacyjne, mające na celu podnosić kompetencje obywatelskie czy zwiększać udział obywateli w życiu publicznym. Bliskie nam obszary tematyczne to społeczeństwo, kultura i ekologia.

 Publiczna Szkoła Podstawowa z Klasami Sportowymi im. Jana Kochanowskiego w Wieniawie (Partner Projektu) – to tu na co dzień uczą się uczestnicy projektu, młodzież, która postanowiła działać lokalnie. Z ramienia szkoły współpracę przy projekcie podjęła pani Ewa Zwolska-Jencz, która przeniosła działania projektowe na grunt życia szkolnego i pomagała w opiece nad grupą. Jesteście wspaniali!

 Gmina Wieniawa (Partner Projektu) – współpraca z przedstawicielami Gminy przy planowaniu kolejnych akcji plenerowych i wydarzeń (pozwolenia, bezpieczeństwo, pomoc w przygotowaniach) i tworzeniu Młodzieżowej Rady Gminy Wieniawa. Wielka otwartość i gotowość do innowacji!

 Fundacja WWF Polska (Partner Projektu) – dostaliśmy wsparcie i dużą dawkę wiedzy! Pomoce do działań edukacyjnych projektu poprzez dostarczenie własnych materiałów edukacyjnych. Specjalistki z WWF-u poprowadziły dwa ważne spotkania z uczestnikami na temat bioróżnorodności oraz aktywizowania odbiorców w Internecie. Dziękujemy!

2. Krok po kroku. Od wartości do rezultatów.

2.1. Początki.

Przepis to wskazówka określająca sposób wykonywania czegoś, zwłaszcza sposób przyrządzenia jakiejś potrawy. Kulinarne metafora wydaje się trafna w odniesieniu do projektu edukacyjno-obywatelskiego, zwłaszcza kiedy weźmiemy pod uwagę różnorodność składników tworzących spójną całość. Interdyscyplinarność projektu, różnorodność potrzeb uczestników, zaangażowanie prowadzących i specjalistów to tygiel, z którego wyłania się główny cel – kształtowanie świadomości społecznej, a w praktyce – przygotowanie młodych ludzi do reprezentowania swoich rówieśników na forum Młodzieżowej Rady Gminy.

Stopniowe wzbogacanie teorii o praktykę, rozrastanie się grupy zrzeszonej wokół projektu i łączenie rozmaitych treści stanowią o sukcesie *Dobrego sąsiedztwa*. O projektowaniu działań z lokalną społecznością powstało wiele publikacji i podręczników. Na podstawie *Dobrego sąsiedztwa* chcemy pokazać, jakie czynniki należy wziąć pod uwagę, aby Wasze projekty dotyczące działań obywatelskich były owocne.

Marzeniem każdego edukatora, animatora czy artysty jest to, aby zasiana idea czy myśl przewodnia kietkowały przez lata, zapuszczały korzenie i przetrwały na długo w zbiorowej świadomości.

Na etapie projektowania pojawiają się pomysły, które należy zweryfikować, biorąc pod uwagę przyziemne czynniki. Zaczniemy zatem od tego co najistotniejsze od samego początku – czyli od pytania o celowość działań. Po co chcemy się zaangażować i dokąd ma to prowadzić? Czy nasze pomysły wiążą się z potrzebami odbiorców, czy też się z nimi rozmiągają? Dla kogo działamy i czy nasze pomysły są adekwatne do charakteru grupy odbiorców projektu?

Już na etapie projektowania *Dobrego sąsiedztwa* nasze plany oparliśmy na trzech filarach:

WIEDZA

NARZĘDZIA

PRAKTYKA

Realizowaliśmy ideę aktywizacji do działań ekologicznych w małej miejscowości, bazując na tych trzech obszarach, a tym samym staraliśmy się wzmacniać poczucie sprawczości i rozwijać wyobraźnię oraz motywację w grupie uczniów szkoły podstawowej w Wieniawie. Projekt edukacji obywatelskiej **Dobre sąsiedztwo łączy** rozmaite obszary – ekologię, biologię, wiedzę o społeczeństwie, arteterapię, sztukę, elementy badań społecznych.

We współpracy z Fundacją WWF, specjalistami z Kolektywu Badawczego i Stowarzyszenia Edukacji Ekologicznej „Źródła” przekazaliśmy **wiedzę**, czyli treści związane z globalnym ociepleniem, bioróżnorodnością, zmianami klimatycznymi, świadomą konsumpcją i wieloma innymi zagadnieniami z dziedziny ekologii i edukacji globalnej. Pomagaliśmy dostrzec lokalne problemy. Włączyliśmy do tych działań szkołę i nauczycieli także z sąsiednich gmin, używając niekonwencjonalnych metod edukacyjnych. **Dobór narzędzi** wpłynął na efektywność naszej pracy (gry, quizy, teatrzyk kamishibai, design thinking, street art, gamifikacja, animacja). Warto wspomnieć o metodologicznej dwutorowości, która organizowała projekt w takich sposób, że zajęcia nowych mediów, projektowania graficznego, tworzenia strategii promocyjnych bazowały na treściach wdrażanych w czasie spotkań z edu-

kcją globalną, ekologiczną, artystyczną i obywatelską. „Otwieranie oczu” na wiele tematów, edukowanie wielokierunkowe idzie w parze z **doświadczeniem** – jak korzystać z tej wiedzy żeby być słyszonym i skutecznym w społeczności – i tej lokalnej, i wirtualnej.

Współpraca ze specjalistami w dbałości o wysoką jakość materiałów dydaktycznych, wypowiedzi, aplikacji, fotografii pozwoliła na utrzymanie dynamiki spotkań i zaangażowanie młodzieży. Zaprosiliśmy artystkę, specjalistów-socjologów, młodzież z doświadczeniem samorządności, przyrodnika-terenoznawcę, edukatorów globalnych, przedstawicielki organizacji pozarządowych, specjalistów od design thinking i mediów społecznościowych.

Interdyscyplinarność zawsze wpływa na atrakcyjność realizacji pomysłu, a to przekłada się na zaangażowanie uczestników. Jednocześnie różnorodność włączanych dziedzin wymaga wyspecjalizowanej kadry, stąd partnerstwo z WWF-em oraz zaproszenie do projektu edukatorów z różnych dziedzin, doświadczonych działaczy w obszarze ekologii, animacji kulturowej oraz obywatelskiej. Udział specjalistów i duże zaangażowanie całej kadry prowadzących było ogromnym wsparciem, zwłaszcza podczas zajęć on-line realizowanych w czasie pandemii, i miało ogromny wpływ na jakość naszej wspólnej pracy.

Radosne działania i promocja. Przeszliśmy drogę od wspólnego planowania i analizy potrzeb do kreowania i upowszechniania rezultatów. Sposób pracy w *Dobrym sąsiedztwie* to przede wszystkim odpowiedź na potrzeby uczestników i wnioski z analizy lokalnych problemów.

Praktyka aktywistyczna natomiast to indywidualne i grupowe działania: sadzenie, budowanie, malowanie, burze mózgów, planowanie, fotografowanie... oraz, co bardzo ważne, obserwacja i analiza skutków tych działań. To współpraca i bycie razem w działaniu bez oceny, według ustalonych zasad grupowego kontraktu, w stanie uważności i chęci udoskonalania relacji. To aktywność dla ogółu, która może przybrać różnorodne formy.

Projekt na każdym etapie angażował lokalną społeczność. Dołączyli do nas dorośli mieszkańcy gminy – lokalni włodarze (Gmina Wieniawa) i nauczyciele, a także rodzice, tutejsi społecznicy, znawcy i artyści – pełni zapału współpracowali na zajęciach, w czasie akcji plenerowych, a także niosąc wieść o projekcie daleko poza Wieniawę. Już w trakcie realizacji projekt zaczął wykraczać poza lokalne ramy i stał się inspiracją dla mieszkańców innych gmin. Ta publikacja ma na celu ukazanie konkretnych pomysłów, dostarczenie inspiracji animatorom, nauczycielom i działaczom na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, a także upamiętnienie zaangażowania wieniawskiej młodzieży.

Najpierw zadbaliliśmy o przekazanie potrzebnych treści na zajęciach on-line. Ważne było opracowanie ciekawych informacji oraz połączenie ich z aktywnością plastyczną lub dopełnienie i użycie na zajęciach nowych mediów.

+

Przed rozpoczęciem zajęć każdy uczestnik **odebrał ze szkoły pakiet materiałów plastycznych i ogrodniczych**. Dzięki temu możliwe były zdalne spotkania z ceramiką czy wycinanką, tworzenie lasu w słoikach, warsztaty tworzenia lapbooków, malowanie akwarelami. Na zajęciach nowych mediów młodzież uczyła się jak można wykorzystać takie narzędzia, jak animacja poklatkowa, projektowanie graficzne plakatów, tablic informacyjnych, kart wyborczych, tworzenie gier i aplikacji. Dopełnieniem zajęć plastycznych, przyrodniczych i multimedialnych było publikowanie rezultatów prac indywidualnych, tworzenie dokumentacji, nauka o zasadach promowania i prawie autorskim, opracowanie strategii informacyjnej, prowadzenie strony internetowej.

Tematy, które postanowiliśmy poruszać na zajęciach:

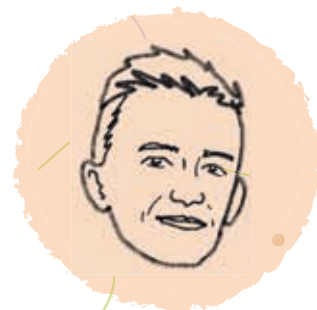
- Klimat. Czym jest pogoda, a czym jest klimat?** Co go zmienia i jak na tym wszystkim wychodzi niedźwiedź polarny?
- Sztuka ludowa i przyroda wokół nas.** Natura od wieków inspirowała artystów, także twórców sztuki ludowej – haftu, rzeźby, garncarstwa, pieśni...
- Sztuka zaangażowana.** Artywizm i sztuka ekologiczna – wykład. Manifest międzygatunkowy.
- Las jako naturalny ogród.** Kwestia pielęgnacji roślin i odniesienie się do pojęcia „dzikości”.
- Przestrzeń wspólna i przestrzeń publiczna.** W jaki sposób można ingerować w okoliczne zasoby? Co jest lokalnym skarbem? Antropocentryczna wizja Ziemi.
- Demokratyczne środki wypowiedzi.** Jak się wypowiadać? Jak mówić, żeby nas słuchano?
- Zagrożone gatunki, zwierzęta i rośliny w gminie Wieniawa – jak je chronić?** Człowiek jako jeden z gatunków jest częścią sieci różnorodności biologicznej na świecie i ściśle zależy od jej kondycji. Czym są „Czerwona księga gatunków zagrożonych” i „Raport żyjącej planety”?
- Morza i oceany. Eksperymenty – spotkanie z wodnym żywiołem.** Na zajęciach uczestnicy dowiedzieli się, jakie współzależności globalne mają wpływ na jakość i ilość wody.
- Rzeki i jeziora.** Czy znacie najbliższe rzeki? Czy wiecie jakie mają połączenia i kto w nich żyje? Na zajęciach zbadaliśmy temat przekształcania rzek i ich dolin, groźnych w skutkach nie tylko dla przyrody, ale również dla nas samych.
- Zakupy i odpady. Minimalizm w cenie!** Życie na Ziemi to sieć powiązań i współzależności. Jak to się dzieje?
- Bioróżnorodność** – zagadka istnienia i sieci powiązań.
- Jak jest u nas?** Sonda, wywiady, ankiety – co trzeba pokazać, naświetlić, zmienić?

2.2. Oczekiwania a rzeczywistość.

W tworzeniu projektu warto zadać sobie pytanie o własną motywację i kompetencje. Tylko działając w zgodzie ze sobą, w ulubionych i najczęściej doświadczanych obszarach możemy zadbać o zaangażowanie własne i uczestników. Entuzjazm prowadzącego zapala do działań i wpływa na rozwój projektu. Dobre sąsiedztwo to pomysł zaprzyjaźnionych działaczy z obszarów wiejskich, którzy dobrze znają nawzajem swoje kompetencje i chętnie dzielą się swoimi pomysłami.

Pomysłodawcami i inicjatorami Dobrego sąsiedztwa byli:

Piotr Piasta – artysta wizualny specjalizujący się w sztuce wideo, fotograf inspirujący się społecznością wsi, który w swojej pracowni (w gminie Wieniawa) zgłębia historię miejsc i ludzi współdzielących wiejską przestrzeń w przeszłości i w czasach współczesnych, doświadczony animator kultury współpracujący zarówno z młodzieżą, jak i z osobami dorosłymi;

Małgorzata Karkosz – historyczka sztuki, arteterapeutka, edukatorka globalna, która w pracy z młodzieżą łączy wątki ekologiczne i artystyczne, miłośniczka sztuki zaangażowanej społecznie, współpracująca z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym;

Magdalena Chrapek-Wawrzyniak z Fundacji ICAD – doświadczona koordynatorka kampanii społecznych, inicjatyw obywatelskich oraz działań animacyjnych z dziećmi i młodzieżą.

Najważniejszy we współpracy stał się wspólny cel i potrzeba działania. W prężnie działającym zespole projektowym połączyła nas potrzeba zrealizowania projektu mierzącego się ze stereotypem, głoszącym, że na wsi praktycznie nie powinny istnieć problemy z ochroną środowiska, że wieś jest ekologiczna w zderzeniu z przestrzenią miejską. Gmina Wieniawa, podobnie jak wiele innych obszarów wiejskich w Polsce, boryka się z problemami związanymi z zanieczyszczeniem środowiska, które stara się stopniowo i systematycznie rozwiązywać poprzez działania prewencyjne i zapobiegawcze, a także budowanie długofalowych strategii.

Wybór gminy Wieniawa przyszedł naturalnie – jest nieprzypadkowy i powiązany z osobami jego instruktorów, aktywnie działających na tym terenie od wielu lat oraz podparty ich wiedzą, doświadczeniem i zaangażowaniem w życie lokalnej społeczności. Kolejną istotną kwestią było zauważenie, że na obszarach wiejskich niełatwo o działania innowacyjne.

Odpowiedź na lokalne potrzeby okazała się najistotniejszym powodem dla stworzenia projektu. To można wymienić na zasadzie takiej jak wcześniej tematy zajęć:

„Gminny Program Rewitalizacji Gminy Wieniawa na lata 2017–2032”, który stał się jednym z wyjściowych opracowań do przygotowania tego projektu, wymienia następujące problemy:¹

- **niską jakość powietrza spowodowaną zanieczyszczeniami pochodzącymi z zabudowy mieszkaniowej o niskich standardach energetycznych oraz spalania paliw przez pojazdy samochodowe przejeżdżające przez gminę;**
- **niską świadomość ekologiczną mieszkańców gminy w zakresie właściwego gospodarowania odpadami i selektywnej zbiórki odpadów w systemie pojemnikowym i workowym, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów biodegradowalnych, wielkogabarytowych i niebezpiecznych;**
- **w wyniku przeprowadzonej w 2019 roku przez Urząd Gminy wśród mieszkańców ankiety dotyczącej jakości życia na tym terenie ujawniono kolejny problem – licznych na tym terenie „dzikich” i nielegalnych wysypisk śmieci.**

1. Zadania gminy: „Realizacja zadań z zakresu ochrony wartości przyrodniczych • Wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznych Program Ochrony Środowiska dla gminy Wieniawa na lata 2014–2017 z perspektywą do roku 2021 • Zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska • Racjonalizacja gospodarki wodnej • Zwiększenie lesistości i ochrona lasów • Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego • Rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej”.

Gmina Wieniawa stanowiła zatem miejsce zgłębiania lokalnych problemów ochrony środowiska, poszukiwania odpowiedzi na te problemy i wypracowywania konstruktywnych oraz realnych rozwiązań. Najtrafniejsze okazało się rozpoczęcie od edukacji.

Projekt *Dobre sąsiedztwo* to [nowatorskie spojrzenie](#) na plany rozwoju gminy. Nowatorskie, ponieważ sięgające do przyczyn problemu. Celem stało się kształtowanie postaw świadomych obywateli dbających o wspólną sprawę. Poznaliśmy problem. Widzimy potrzeby. Zadajemy pytanie: Co teraz? Opracowane przez lokalny samorząd publikacje na temat ekologii w gminie pozwoliły na sprecyzowanie trudności i problemów, z jakimi mierzą się jej mieszkańcy. Postawione cele doprowadziły do pytania o narzędzia, jakimi należy się posłużyć. Kto mógłby stać się pionierem zmian w wiejskim środowisku? I tak dotarliśmy do etapu, w którym ustaliliśmy grupę docelową, uczestników projektu. Celem stała się szeroko pojęta edukacja, kształtowanie postaw, nie zaś autorytarne wprowadzanie zmian – tak więc do naszych działań zaangażowaliśmy młodzież i opracowaliśmy ciekawe dla młodych ludzi [metody pracy warsztatowej](#).

2.3. Nic o nas bez nas.

Cele projektu edukacyjno-obywatelskiego nie mogą pokrywać się co do joty z zadaniami władz samorządowych. Nie szukaliśmy rozwiązań systemowych, odgórných, ani takich, które przynioszą jedynie chwilową poprawę.

W projekcie edukacyjnym najbardziej zależało nam na dostarczaniu narzędzi oraz nauce kreatywnego postępowania się nimi z pewnością i odwagą.

Metody naszej pracy nad kształtowaniem postaw obywatelskich bliskie są nurtom edukacji alternatywnej nastawionej na działanie i doświadczenie oraz poznawanie skutków i efektów własnej pracy. Wychodząc od diagnozy potrzeb i analizy lokalnych problemów pod okiem specjalistów, postanowiliśmy zaangażować chętną młodzież ze szkoły w Wieniawie, jako przedstawicieli młodego pokolenia mieszkańców.

Społeczność lokalna to nasz główny partner,² którego zapraszamy do debaty społecznej. Wywiady pogłębione i sondowanie najbliższego otoczenia pozwoliły ukazać różne perspektywy i różnice w poglądach na zastane problemy dotyczące środowiska naturalnego. Miało to pozwolić na demokratyczne poszukiwanie rozwiązań i odkrywanie potrzeb edukacyjnych w tej konkretnej społeczności. Mieszkańcy gminy to główny odbiorca, do którego kierowaliśmy wszelkie działania. To oni byli gwarantami sukcesu liczonego frekwencją, dlatego dążyliśmy do tego, aby projekt trafił w ich potrzeby i gusta. Zaangażowana młodzież, czyli uczestnicy, tworzyła swoje dzieła, hasła wyborcze, projekty zmian, innowacyjne propozycje – jako specjaliści od kolorytu lokalnego. Należy pamiętać, że **społeczność lokalna to tutejsi „znawcy”**, na których pomysły warto było się otworzyć. Współpracując z młodzieżą z gminy Wieniawa głównym założeniem była wymiana doświadczeń, tworzenie warunków do swobodnej wypowiedzi i pole do rozwijania kompetencji, takich jak wyciąganie wniosków, szukanie rozwiązań, komunikowanie potrzeb, debata, konstruowanie postulatów. Odpowiednie narzędzia do rozwijania i dowartościowania kompetencji i umiejętności uczestników pozwoliły nie tylko na aktywność i podejmowanie wyzwań w projekcie, ale także na wykorzystanie rezultatów w dalszych działaniach.

2. Eliza Gryszko, *Nic dla nas bez nas. O współpracy ze społecznością lokalną*; Tomasz Rakowski, *Odkrywanie podmiotowości środowisk wiejskich. O współpracy ze społecznością w przestrzeniach wiejskich*, w: Narzędzia, pod red. Katarzyny Kułakowskiej, Warszawa 2016, Mazowiecki Instytut Kultury.

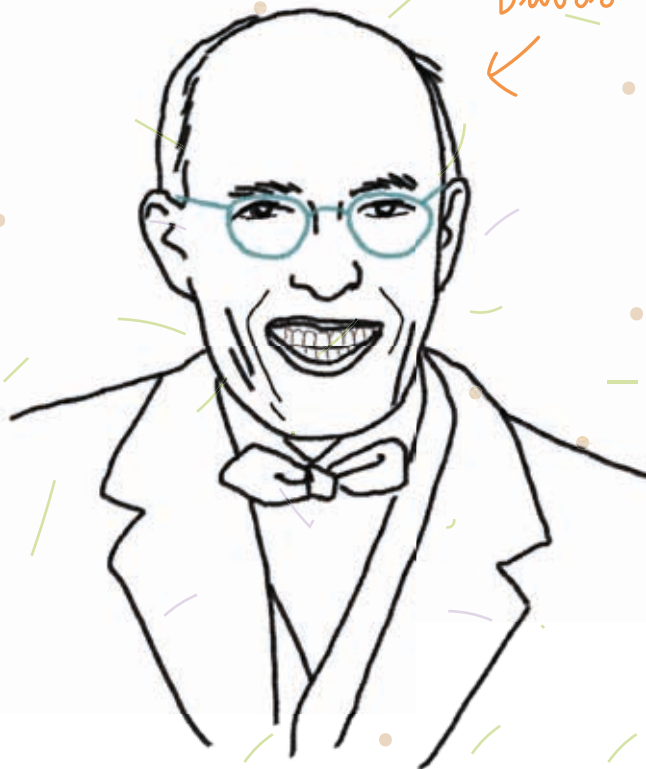
Utworzenie rady młodzieżowej w gminie Wieniawa wpłynęło na rozwój społeczeństwa obywatelskiego i poszerzenie perspektywy lokalnych władz o głos młodego pokolenia. Wieniawska młodzież miała możliwość obserwowania pracy doświadczonych, starszych kolegów z Młodzieżowej Rady Miasta Poznania. Znalazła się przestrzeń na zadawanie pytań i wymianę poglądów.

Sądzymy, że nasze działania obecnie doskonale wpisują się w szerszy, globalny dyskurs na temat rodzącej się wśród młodych ludzi świadomości dotyczącej agresywnych zmian w środowisku naturalnym na skutek aktywności człowieka. Wydarzenia związane z pandemią koronawirusa jeszcze mocniej akcentują potrzebę działań lokalnych w odniesieniu do globalizacji.

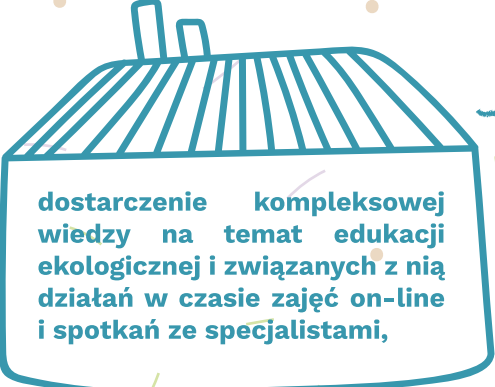
„Myśl globalnie, działaj lokalnie” – zdanie to, którego autorem jest francuski mikrobiolog René Dubos, stało się mottem ekologów i alterglobalistów, a jego przesłanie dociera we wszelkie zakątki naszej planety. Ludzie na całym świecie stanowią wspólnotę, dla której **mikrodziałania mogą mieć duże znaczenie**. Przystosowanie działań do rzeczywistości pandemicznej było również odpowiedzią na potrzebę aktywizacji młodzieży w czasie społecznego dystansowania się i stanowiło pole współpracy ze szkołą w Wieniawie. Nasze lokalne działania w gminie Wieniawa, na polu ochrony miejscowego środowiska naturalnego, stały się częścią szeregu małych działań rozwojowych. Mural, tabliczki w parku, hasła wyborcze, plakaty w przestrzeni gminy, współpraca z instytucjami, domek dla owadów – to wszystko stało się „widzialne” dla licznej

publiczności obserwującej działania na żywo i za pośrednictwem Internetu. Obecnie nośnikiem świadomości ekologicznej i motorem pracy na rzecz ochrony środowiska na całym świecie są młodzi ludzie / młodzież, którzy naturalnie stają się nauczycielami starszego pokolenia – swoich rodziców czy dziadków, przekonując, jak ważna jest ekologia i dbanie o nasze własne otoczenie, tworzenie tytułowego „dobrego sąsiedztwa”.

René
Dubos

Priorytetowe założenia projektu:

dostarczenie kompleksowej wiedzy na temat edukacji ekologicznej i związanych z nią działań w czasie zajęć on-line i spotkań ze specjalistami,

pogłębienie wiadomości na temat miejscowych zasobów środowiska i ich wyjątkowości podczas warsztatów plenerowych i akcji artystycznych,

inspirowanie do twórczych inicjatyw i twórczego myślenia,

kształtowanie umiejętności zabierania głosu w słusznych sprawach za pomocą tzw. nowych mediów,

możliwość partycypacji w rozwiązywaniu lokalnych problemów we współpracy z samorządem terytorialnym.

Jesteśmy przekonani, że projekt obfitował w doświadczenia, dzięki którym młodzież może realnie wpływać na dokonywanie stopniowej zmiany i zacząć budować zasoby świadomego społeczeństwa aktywnych obywateli.

Nic o nas bez nas – z tego założenia wychodzi świadoma, współczesna młodzież, uczestnicy Młodzieżowego Strajku Klimatycznego, członkowie Młodzieżowych Rad Gminnych, samorządów uczniowskich oraz innych grup zrzeszających młodych aktywistów. Wzięcie pod uwagę potrzeb uczestników, ich możliwości i predyspozycji, to sprawa najistotniejsza. Wychodząc od własnej motywacji i specjalizacji wypracowanych przez lata pracy w obszarze animacji społecznej i edukacji kulturalnej, przebadaliśmy szersze potrzeby mieszkańców znajomej gminy.

2.4. Sztuka a ekologia – łączenie światów.

Inspiracją do tworzenia programów edukacyjnych i projektów opartych na partycypacji młodzieży bardzo często bywają dzieła sztuki i wartości przyjmowane przez artystów zaangażowanych społecznie. Tak też stało się w przypadku niektórych działań *Dobrego sąsiedztwa*.

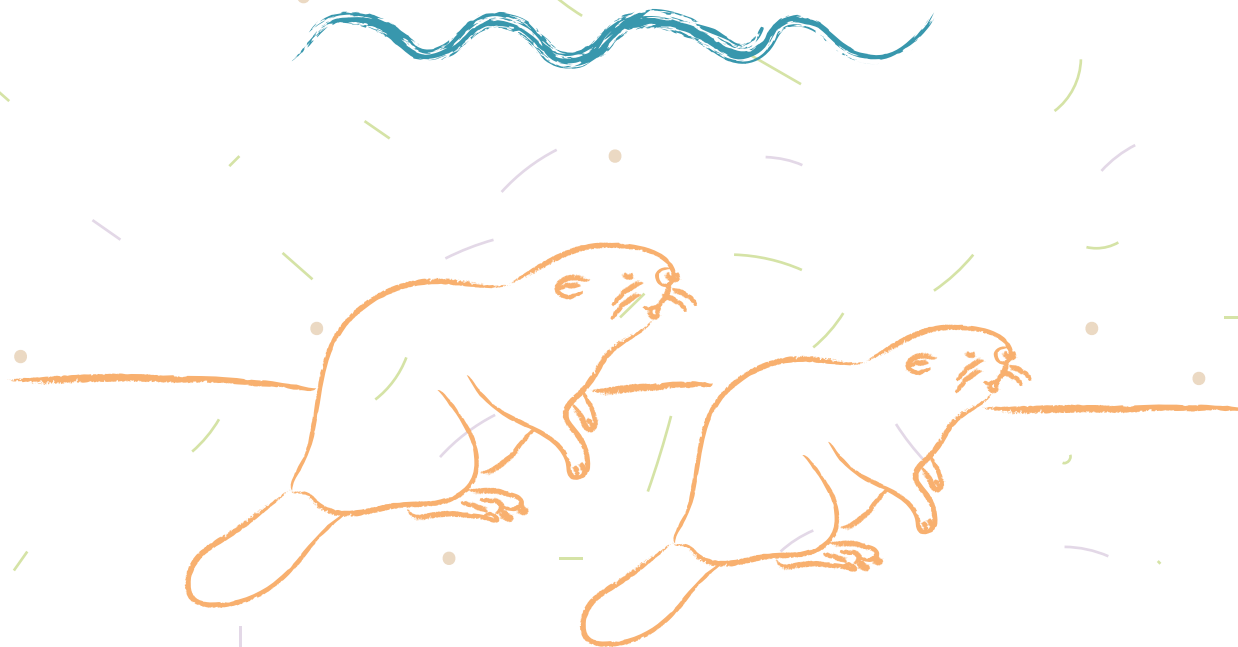
Projekt, którego celem jest angażowanie mieszkańców gminy Wieniawa, zwłaszcza młodych ludzi, w działania edukacyjne i artystyczne o tematyce ekologicznej, realizował się między innymi w takich obszarach, jak edukacja globalna, sztuka zaangażowana, aktywizacja obywatelska, sztuka w przestrzeni publicznej, lokalne dziedzictwo przyrodnicze. Sztuka zaangażowana i ekologia, to dwie sfery, które łączą się tam, gdzie rozpoczyna się zmiana społeczna, albo gdzie tworzy się sama potrzeba zmiany. Te dwie dziedziny na przestrzeni ostatnich lat uzupełniają się i wspierają wzajemnie, zarówno w działaniach instytucji kultury i oświaty, organizacji pozarządowych, jak i tak zwanych wolnych strzelców – artystów i aktywistów, co uzasadnia obecność artystek i sztuki w projekcie *Dobre sąsiedztwo*. Wiele znanych w historii sztuki zjawisk i nurtów staje się inspiracją dla działań edukacji obywatelskiej, kulturalnej i ekologicznej.

Sztuka zaangażowana i sztuka ekologiczna, artywizm, land art i street art stały się tematem wykładu przeprowadzonego w czasie inauguracji projektu *Dobre sąsiedztwo* przez Małgorzatę Karkosz. Ogólnopolski zasięg wydarzenia on-line posłużył promowaniu projektu, a także był wstępem do wspólnych działań dla uczestników projektu, mieszkańców gminy i rodziców zaangażowanej młodzieży. Od lat 60. na całym świecie drogi artystów zatroskanych o losy środowiska naturalnego i kondycję społeczeństwa krzyżują się z drogami badaczy, przyrodników i bijących na alarm ekologów. Wykorzystaliśmy doświadczenia artystyczne i opracowania teoretyczne dotyczące takich artystów, jak **Joseph Beuys** – sadzący drzewa i rozmawiający z kojotem, **Agnes Denes** – zbierająca plony zbóż w sercu Manhattanu, **Teresa Murak** – hodująca dzieła sztuki jak rośliny, **Jarostaw Kozakiewicz** – tworzący utopijną ekoarchitekturę, **Jerzy Bereś** – przywracający drzewa w miejsce fabryk, ale także artystów młodego pokolenia – artywistów, takich jak **Diana Lelonek** – poruszająca problem dzikich wysypisk śmieci, **Anna Siekierska** – postulująca empatię i solidarność ze światem zwierząt i roślin, czy **Cecylia Malik** – działająca z kobietami w nurcie ekofeminizmu dla zachowania dzikości rzek. Opowiadanie o artystach inspiruje. Jednak w projekcie ważnym doświadczeniem była przede wszystkim współpraca z artystami, między innymi tworzenie zielnika z Anną Siekierską.

Artystyczny bunt i kreatywność, to cechy bliskie młodzieży otwartej na działanie prospołeczne i ekologiczne. Bycie twórczym oznacza bycie gotowym do zmiany, do przełamywania stereotypów w myśleniu i działaniu, do poszukiwania świeżych rozwiązań (często niekonwencjonalnych), do

eksperymentowania i nowatorskich propozycji.

Uczestników naszych warsztatów łączy potrzeba przekraczania codziennych schematów, tworzenia nowych praktyk życia codziennego w jakże ważnym dziś obszarze ochrony środowiska i świadomego życia pełnego współzależności. Są to ambicje niejednego dzieła sztuki! Za nestorami edukacji twórczej – Mają Parczewską i Januszem Byszewskim³ postanowiliśmy zrozumieć i zastosować mechanizmy uruchamiające postawę twórczą, a więc taką, w której ujawnia się otwartość, niezależność od opinii i odwaga prezentowania własnych przekonań. Kontekst historii sztuki, wiedza o sztuce zaangażowanej ekologicznie czy społecznie, ale także samo praktykowanie „swobody twórczej” na zajęciach nowych mediów, zajęciach fotograficznych czy ekologiczno-plastycznych, sprzyjało rozwojowi grupy i stwarzało warunki do własnej ekspresji. Spotkanie ze sztuką, jak i „sztuka spotkania” utwierdziły uczestników w przekonaniu o słuszności podejmowania inicjatyw, odkrywania pomysłów na forum grupy, budowania zaufania do wyobraźni i intuicji. Zajęcia twórcze w projekcie uczyły unikania oceny na rzecz konstruktywnej analizy i szacunku dla autonomii poglądów.

2.5. Przyroda wokół nas, czyli edukacja obywatelska.

Jak w *Dobrym sąsiedztwie* realizuje się edukacja obywatelska?

- 🌻 **Zwracamy uwagę na „ekologiczną rzeczywistość” w gminie.**
- 🌻 **Umożliwiamy odkrywanie potencjału działań grupowych.**
- 🌻 **Przekazujemy wiedzę o tym, co lokalne, o naturalnych zasobach Wieniawy.**
- 🌻 **Zachęcamy do wyrażania opinii i demokratycznej debaty.**
- 🌻 **Tworzymy przestrzeń do kreowania rozwiązań na rzecz wspólnej przestrzeni.**
- 🌻 **Wspieramy zaangażowanie w życie publiczne, partycypację i odpowiedzialne decydowanie.**
- 🌻 **Wzmacniamy poczucia sprawczości poprzez wprowadzenie młodzieży do Rady Gminy.**
- 🌻 **Uczymy się mówienia o potrzebach i reprezentowania swoich racji w mediach.**

Wprowadzanie małych działań zmieniających przestrzeń publiczną, zachęcanie do dbałości o okoliczne naturalne skarby i poszukiwanie optymalnych rozwiązań dla dzielenia przestrzeni z sąsiadami pozaludzkimi, przygotowało uczestników do roli obywateli aktywnych na polu ochrony środowiska. Przede wszystkim jednak wzbogaciło ich w narzędzia umożliwiające kompetentne i krytyczne uczestniczenie w życiu publicznym. Postawiliśmy sobie za cel rozwijanie umiejętności pozwalających na praktykowanie zachowań demokratycznych na co dzień. Ekologia i dbałość o środowisko stały się kontekstem do odkrywania mocy demokratycznego rozwiązywania problemów, publicznego wyrażania opinii i zadawania pytań o praktyczne rozwiązania problemów. Działania w projekcie były rzeczywistym przygotowaniem do tworzenia demokratycznej społeczności. Doceniono zaangażowanie i dostrzeżono sensowność wspólnego działania, istotną stała się komunikacja potrzeb, także z perspektywy młodego pokolenia oraz otwartość na nowatorskie pomysły. Ważny był sam program poszczególnych działań, jak i współpraca ze szkołą i gminą. Otwartość radnych i założenie Młodzieżowej Rady Gminy, to dla młodych ludzi szansa na naukę samorządności. Rolą Rady Młodzieżowej, wyłonionej w demokratycznych wyborach, ma być reprezentowanie interesów młodzieży z gminy Wieniawa i uwrażliwianie władz samorządowych na potrzeby młodych mieszkańców. Ważne jest także pełnienie funkcji doradców i opiniowanie działań dorosłej części władzy gminy. Młodzieżowe rady są powoływane w wielu miastach na terenie Polski. Mamy nadzieję, że długofalowym efektem *Dobrego sąsiedztwa* będzie nie tylko istnienie licznych śladów wspólnych działań w parku czy na ulicach, ale przede wszystkim gotowość mieszkańców do udziału w życiu publicznym.

Nasze działania:

1. Najważniejsze było zbudowanie zaangażowanej grupy młodzieży (22 osoby biorące udział w warsztatach projektowych). Wspieranie indywidualnych pasji i szczególnych umiejętności uczestników w sposób naturalny wpłynęło na podział ról i obowiązków w grupie. Razem można osiągnąć więcej.

2. Dla budowania dobrego sąsiedztwa ważne stało się zaangażowanie lokalnych władz, zainteresowanie tematem partycypacji młodzieży i oficjalne partnerstwo z Gminą Wieniawa. *Dobre sąsiedztwo*, to pierwsze tego typu działanie, a już na tym etapie pozwoliło zdobyć nam nowe doświadczenia w obszarze współpracy lokalnych instytucji – urzędu i szkoły z organizacją pozarządową.

3. Z czasem pokazaliśmy, jak ważne jest globalne myślenie połączone z aktywnym lokalnym działaniem na rzecz środowiska i najbliższego otoczenia, aby młodzi ludzie, inspirowani przykładami ze świata, dostrzegli potrzebę angażowania się w działania na własnym terenie. Inspirujące okazały się działania Młodzieżowego Strajku Klimatycznego, Greta Thunberg, artystek – Cecylii Malik, Anny Siekierskiej, Diany Lelonek oraz organizacji, takich jak WWF, Green Peace czy ODE „Źródła”.

4. Ruszyliśmy w teren. Poznaliśmy okolicę z innej strony. Znajome miejsca stały się obszarem nowych odkryć w czasie spacerów ze znawcami świata przyrody, którzy pokazywali, jak dostrzegać tropy i ślady zwierząt oraz ile wspólnych cech łączy nas z roślinami (od zachowań społecznych, po upodobania względem sąsiadów). Szybko stało się jasne, że jeśli chcemy działać, ważną jest współpraca z lokalnym samorządem (działania w przestrzeni publicznej: budowa domku dla owadów, mural, ścieżka edukacyjna w parku, vlepy ceramiczne). Akcje dobrosąsiedzkie stały się tym samym widzialne dla wszystkich mieszkańców. Ważnym zagadnieniem stało się także uporządkowanie lokalnego krajobrazu, ochrona bioróżnorodności, a przez to stworzenie miejsc przyjaznych dla ludzi i przyrody.

5. Ważne były także nasze poszukiwania i badania. Aby działać dla obywateli trzeba poznać ich zdanie i potrzeby. Pod okiem Kolektywu Badawczego stworzyliśmy profil mieszkańca Wieniawy, który chce cieszyć się świeżym powietrzem, czystym zalewem w Domaniowie i dzikością zielonych terenów – bez śmieci i smogu. Aspekt socjologiczny w badaniach pogłębiony został w czasie sondy ulicznej, wywiadów i ankiet przeprowadzonych z mieszkańcami gminy.
6. Wyłoniliśmy liderów społeczności. Część osób uczestniczących w projekcie zdecydowała się na podjęcie wyzwania i aktywność w Radzie Młodzieżowej Gminy Wieniawa. Inni czuli się dobrze w roli mentorów dla młodszych mieszkańców Wieniawy. Z okazji Światowego Dnia Ziemi, odbywającego się w czasie pandemii (on-line), przygotowaliśmy wideoteatrzyk kamishibai z bajką ekologiczną, pakiet edukacyjnych gier, zabaw, rymowanek, które zostały upowszechnione przez szkołę.
7. Zadbaliśmy o zwiększenie kompetencji cyfrowych młodzieży uczestniczącej w zajęciach. „Nowe media” w demokratyczny sposób ułatwią bowiem zabieranie jej głosu w debacie społecznej, wyrażeniu sprzeciwu i artystycznej autoekspresji. Wynikiem ich prac są tworzone przez nich samych: profil „Dobrego sąsiedztwa” na Facebooku, profil projektu na Instagramie i strona internetowa projektu. Poznawali techniki autoprezentacji swojej osoby w mediach, tworzenie gifów, fotorelacji, fotografii przyrodniczej makro, nagrywania filmów w technice Virtual Reality.

3. Inspiracje. Przeczytaj i zrób to. Nie sam lecz, z sąsiadami.

3.1. Kosić czy nie kosić? Oto jest pytanie. Łąka i domek dla owadów.

O CZYM MÓWIĆ?

Na zajęciach związanych z bioróżnorodnością, będąc w terenie, ale też na wykładach o sztuce, mówiliśmy o sytuacji łąk i owadów. Przygotowując się do warsztatu z lokalną społecznością, należało wyjaśnić istotne kwestie: czym są monokultury, koszenie płatowe, jakie jest znaczenie zapylaczy, jak zapobiegać spadkowi liczebności owadów?⁴ W *Dobrym sąsiedztwie* zadaliśmy o przekazanie tych treści, tak aby zmotywować młodzież do przywrócenia dzikości w części wieniawskiego parku i zbudowania domku dla owadów. Przede wszystkim istotne jest zwrócenie uwagi na pojęcia dzikości i pielęgnacji roślin. Te zwane chwastami okazują się bardzo ważne dla bioróżnorodności i pobliskich ekosystemów, a także bardzo chętnie używane w kuchniach i apteczkach naszych babć. Świadoma pielęgnacja terenów zielonych w gminie wymaga wiedzy i odpowiednich decyzji zarządców. W przypisie znajdziecie kilka ciekawych linków.

CO JEST POTRZEBNE?

- ✓ Przede wszystkim miejsce! Takie, w którym owady będą mogły spokojnie zamieszkiwać i korzystać z łąki. Miejsce wymaga przygotowania – przekopania i zagrabienia, a jego lokalizacja musi sprzyjać początkowemu podlewaniu.
- ✓ Drewniane konstrukcje do wypełniania (u nas przybrały formę gigantycznych plastrów miodu) oraz wypełniacze (cegły dziurawki, gałęzie, patyki, szyszki, plastry drewna, grube trawy, puste

4. <https://dzikainfrastruktura.psubraty.pl/>

<https://www.youtube.com/watch?v=imWXvrhmTKg>

<http://zww.waw.pl/wp-content/uploads/2019/02/Dzikie-zycie.pdf>

<https://pomorskieparki.pl/files/site-pzpk/download/564/ZPP-broszura-A4-Zamien-nawlocie.pdf>

- ✓ Drewniane konstrukcje do wypełniania (u nas przybrały formę gigantycznych plasterów miodu)
- ✓ Wypełniacze (cegły dziurawki, gałęzie, patyki, szyszki, plastry drewna, grube trawy, puste tykwy)
- ✓ **Narzędzia do przygotowania łąki:**

GRABIE

WAŁEK DO TRAWNIKÓW

KONEWKA

✓ **Do przygotowania domku:**

WKRĘTARKA

TAKER

BRZESZCZOT

WKRĘTY

PiŁA

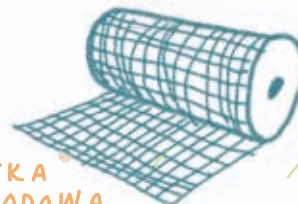
GWOŹDZIE

MŁOTEK

NOŻYCZKI

SIATKA OGRODOWA

NASZE DOŚWIADCZENIA:

- Ważne, aby podawać jak najwięcej faktów przemawiających do wyobraźni.⁵

Wszystko się łączy! Na zajęciach związanych z bioróżnorodnością mówiliśmy o sytuacji łąk i owadów. Przypomnieliśmy, że ponad 30% wszystkiego co jemy, uzyskujemy dzięki owadom. Dzikie łąki i lasy są ich naturalnym środowiskiem. Nie każdy wie, że przepiękny motyl ruszatka pawik potrzebuje do rozwoju nielubianej przez ludzi pokrzywy. Należy pamiętać, że chwasty są cennym skarbem bioróżnorodności. Prognozuje się, że jeśli człowiek nie zaprzestanie degradacji środowiska, to w ciągu kilku następnych dekad może wyginąć nawet 40% gatunków owadów.

- W czasie warsztatu z Anną Siekierską uczestnicy otrzymali zadania mające na celu kształtowanie empatii. Stworzyliśmy wieniawski zielnik. Każdy uczestnik wylosował swoją roślinę i odpowiedział na pytania: jakie cechy łączą cię z tą rośliną?, jakie sprawia wrażenie?, jakie ma właściwości? Kolejnym elementem był storytelling – snucie opowieści głosem bohaterów-roślin... opowieści biograficznych, sensacyjnych i romansów... Teksty zostały uzupełnione infografiką i rysunkiem rośliny tworzonym od realistycznego szkicu do schematycznego logo.

- Na zajęciach nowych mediów uczestnicy dowiedzieli się więcej o domkach dla owadów i projektowaniu owadziej architektury, powstały również pierwsze plany.

- Pomysł na łąkę kwietną i domek dla owadów został zrealizowany w parku w Weniawie we współpracy z gminą. Wykonanie konstrukcji przypominającej plastry miodu zostawiliśmy profesjonalistom.

- Każdy uczestnik przyniósł trochę recyklingowych materiałów, przygotowanych wcześniej na wymiar.

- Sianie łąki zaangażowało sporą liczbę osób. Każdy chciał zasiać rośliny, podlewać i obserwować ich wzrost w drodze do szkoły.

5. <https://www.wwf.pl/aktualnosci/jak-uczyc-o-stanie-przyrody-na-planecie>

3.2. Street-art W Wieniawie.

O CZYM MÓWIĆ?

Ważną kwestią było działanie za zgodą lokalnego samorządu w przestrzeni publicznej. Rozmawialiśmy o tym, w jaki sposób można informować na tematy związane z ekologią. Inspiracją stały się działania Młodzieżowego Strajku Klimatycznego.⁶ Wcześniej na zajęciach nowych mediów powstawały buntownicze hasła i animacje poklatkowe, które prezentowały ciekawe teksty i obrazy. Chcieliśmy zrobić szum, nie tylko na Facebooku. Nasze działania miały stać się „widzialne” w całej Wieniawie. Inspiracji dostarczyły nam historie artywistów. Mówiliśmy o street arcie i różnych jego przejawach (murale, vlepy, rzeźby) i doszliśmy do wniosku, że dzieła w otwartej przestrzeni mają dużą moc oddziaływania. Tak zapadła decyzja o muralu. W różnych miejscach gminy umieściliśmy także ceramiczne vlepy z odbitkami roślin – kolejny rodzaj street artowych praktyk. Przypominają one przechodniom o wydarzeniach projektowych i idei dobrego sąsiedztwa.

CO JEST POTRZEBNE?

- ✓ Miejsce, w którym mural będzie widoczny dla przechodniów.
- ✓ Projekt wybrany drogą demokratyczną.
- ✓ Rzutnik i węgiel do stworzenia szkicu.
- ✓ Czysta ściana.
- ✓ **Narzędzia:**

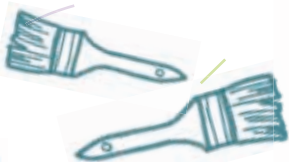
FARBY

PIGMENTY

SPRAYE

PĘDZLE

DRABINA

FOLIA
MALARSKA

6. <https://www.msk.earth/>

NASZE DOŚWIADCZENIA:

Warsztaty tworzenia muralu zostały przeprowadzone w formie działań terenowych. Lokalne władze zabezpieczyły nasze stanowisko pracy od strony jezdni. Ekomural *Dobrego sąsiedztwa* stworzyła dwójka głównych instruktorów wraz z uczestnikami. W nocy przed rozpoczęciem pracy powstał szkic na przygotowanej wcześniej ścianie. Motywem przewodnim stała się przyroda będąca „dobrym sąsiadem” każdego mieszkańca Wieniawy. Mural nawiązuje do tematów, które podejmowaliśmy z miejscową młodzieżą przez ostatnich pięć miesięcy i których ślady można spotkać lokalnie – domek dla owadów, łąka kwietna czy znaki przyrodnicze. Logo *Dobrego sąsiedztwa*, które zajmuje centralną część muralu, zaprojektowała dla nas Małgorzata Jagielska, autorka całej oprawy graficznej materiałów projektowych.

3.3. Kim są nasi sąsiedzi? Projektowanie tablic.

O CZYM MÓWIĆ?

O bioróżnorodności, o dzikości, o lokalnych ekosystemach i zagrożonych gatunkach.⁷ Ale także o ochronie gatunków zagrożonych i potrzebie informowania o współdzieleniu przestrzeni ze zwierzętami. Poznaliśmy zagrożenia dla jeży, saren, żab, łabędzi, które wynikają z pozostawiania śmieci, dokarmiania czy niewiedzy.

Jak się zachować, gdy zauważymy podlota? Dlaczego nie wolno dotykać sarniąt? Co może spowodować płoszenie zwierząt dzikich i bezdomnych kotów? Jak należy przenosić ślimaki?

O czym należy przypominać dorosłym kierowcom? Jak można zaszkodzić jeżom sprząając jesienią liście i patyki oraz kosząc trawę kosiarkami elektrycznymi? Jak może się czuć ptak ze splątanymi skokami? Jak czuje się jeź zaklinowany w puszcze? Każdy z uczestników potrafił rozróżnić gatunki drzew występujących w gminie Wieniawa i wymienić nazwy występujących tu zwierząt, ale nie wszyscy wiedzieli jakie konsekwencje niosą nieodpowiedzialne działania ludzi.

Tworząc zajęcia przyrodnicze dla małych miejscowości, warto odwołać się do wiedzy lokalnych badaczy i znawców.⁸ Na zajęcia zaprosiliśmy również Kamila Czepiela, współpracownika Ośrodka Działań Ekologicznych „Źródła”, który jest specjalistą od działań terenowych. Wtajemniczył wieniawską młodzież w szukanie tropów i śladów zwierząt oraz uczulił na obecność mniej znanych gatunków. Poznanie sąsiadów stało się łatwiejsze, a chcąc się podzielić zebranymi informacjami zaprojektowaliśmy tablice.

Kamil
Czepiel

7. <https://www.wwf.pl/zagrozzone-gatunki>

8. http://razemdlaradomki.pl/dok/w_gminie_wieniawa.pdf

CO JEST POTRZEBNE?

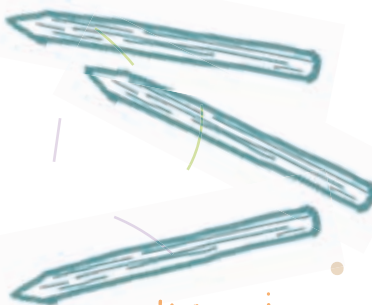
- ✓ Dużo wiedzy, ciekawych historii na temat zwierząt
- ✓ Rozeznanie w terenie.
- ✓ Tablice informacyjne.
- ✓ **Narzędzia:**

WKREŃTARKA

WKREŃTY

KOŁKI

MŁOTEK

NASZE DOŚWIADCZENIA:

Teksty na tablicach zostały opracowane przez młodzież na podstawie zdobytych informacji. Działania przygotowawcze i projektowanie pod okiem artysty wpłynęło na ich estetykę. Wyszliśmy z założenia, że każda ekologiczna i demokratyczna akcja w przestrzeni publicznej powinna odznaczać się wartością merytoryczną i estetyczną. Na zajęciach przypomnieliśmy publikację pana Zdzisława Wiatrowskiego, lokalnego znawcy przyrody i historii. Uczestnicy chętnie podejmowali się także pracy fizycznej – przykręcania tablic i wbijania palików. Znaki informacyjne zostały umieszczone w miejscach, w których występują lub mogłyby pojawiać się opisane gatunki zwierząt pod hasłem: „Tu mieszka: dzięcioł, sarna, jeź, zaskroniec, żaba, bocian, dzik, bóbr lub łos...” i tym samym utworzyły ścieżkę edukacyjną dla mieszkańców Wieniawy. Jedna z tablic stoi na łące kwietnej, obok domku dla owadów. Oznaczanie miejsc przebywania naszych zwierzęcych sąsiadów stało się łatwiejsze po zajęciach terenowych. Warsztaty na temat śladów i tropów zwierząt, to także zachęta do przebywania na dzikich terenach w sposób bezpieczny i świadomy.

3.4. Dzień Ziemi w chmurze. Liderzy dla społeczności szkolnej on-line.

O CZYM MÓWIĆ?

22 kwietnia obchodzony jest na całym świecie Dzień Ziemi, który w naszym kraju świętujemy od lat 90. ubiegłego wieku. Ważne jest kontynuowanie tej tradycji w taki sposób, aby włączyć jak najmłodszych mieszkańców planety. W Internecie można znaleźć wiele gotowych pakietów edukacyjnych i pomysłów na zabawy związane z ekologią i nauką o przyrodzie, ale uczestnicy projektu *Dobre sąsiedztwo*, jako lokalni liderzy młodzieżowej społeczności, postawili na kreatywność. Rolą liderów jest inspirowanie innych i poszukiwanie nowych rozwiązań. Ważne jest zapoznanie dzieci z dostępnymi narzędziami do tworzenia pomocy dydaktycznych w wersji on-line. Bezpłatne aplikacje warto wcześniej wspólnie przetestować. Istotne jest zaangażowanie ze strony dorosłych: rodziców i nauczycieli. Jeśli zaś chodzi o treść takiego przedsięwzięcia, to można skupić się na jednym problemie, np. wylesianiu (tak jak w naszym teatryku kamishibai) lub na wielu obszarach tematycznych (dla dorosłych odbyło się szkolenie z edukacji globalnej).

CO JEST POTRZEBNE?

- ✓ Na pewno warto najpierw samodzielnie spróbować pracy z takimi narzędziami jak Mentimeter, Padlet czy Wordwall, a następnie zaprezentować ich możliwości na forum grupy uczestniczącej w zajęciach.
- ✓ Można również skorzystać z wielu ciekawych scenariuszy i pakietów edukacyjnych, które na swojej stronie udostępnia partner projektu – Fundacja WWF Polska⁹. Aby dotrzeć do większej liczby odbiorców należy zadbać o zaangażowanie nauczycieli i wsparcie szkoły.

NASZE DOŚWIADCZENIA:

W tym roku mieliśmy możliwość naprawdę aktywnego włączenia się w jego obchody wspólnie ze Szkołą Podstawową i Gminą Wieniawa. Przygotowując projekt, mieliśmy nadzieję, że obchody Dnia Ziemi będziemy mogli zrealizować wspólnie, podczas ekologicznego festynu, ale obecne realia pozwoliły nam jedynie na działania on-line.

9. <https://www.wwf.pl/edukacja-wwf>

W ramach wydarzenia zrealizowaliśmy następujące pomysły:

- ✿ Powstał scenariusz zajęć na temat wylesiania, różnorodności ekosystemów i ochrony zagrożonych gatunków wraz z uzupełniającymi go materiałami. Podstawą było nagranie wideo ekobajki pt. „Dlaczego zwierzaki mieszkają w bloku Maćka?” (opracowanej w formie teatrzyku Kamishibai przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”) oraz ekologiczne, „dobrosąsiedzkie” krzyżówki i quizy dla uczniów klas pierwszych. Z materiałów skorzystali nauczyciele klas I–III. Poniżej link do nagrania.¹⁰
- ✿ Prace wykonane na zajęciach w oparciu o scenariusz i teatrzyk zostały udokumentowane przez uczniów i opublikowane na stronie projektu.
- ✿ W trakcie trwania projektu przypominaliśmy także ważne święta ekologiczne, np. Światowy Dzień Wody i Dzień Ochrony Środowiska. Uwagę przykuły mniej oczywiste, jak np. Światowy Dzień Doceniania Chwastów.¹¹
- ✿ Nauczyciele szkół powiatu przysuskiego wzięli udział w on-linowym szkoleniu edukacji globalnej, poprowadzonym przez specjalistów. Szkolenie miało inspirować do kontynuowania tego typu działań na lekcjach biologii, geografii czy języka polskiego.

10. <https://www.youtube.com/watch?v=8c9lvsTp09M>

11. <https://www.ekokalendarz.pl/>

Dobre sąsiedztwo w „języku projektowym” to:

22 { godziny warsztatów nowych mediów
godziny warsztatów artystyczno-przyrodniczych

4 - godziny warsztatów edukacji globalnej dla młodzieży

2 { godziny warsztatów nauczania o edukacji globalnej dla nauczycieli
godziny warsztatów mediów społecznościowych
godziny warsztatów artystycznych z aktywistką ekologiczną

4 - godziny warsztatów w terenie tworzenia rzeźby-domku dla owadów i siania łąki miododajnej

9 - godzin warsztatów diagnozy potrzeb lokalnych

4 - godziny warsztatów edukacji globalnej z instruktorem WWF

2 - godziny wykładu terenowego o naturalnych zasobach lokalnych
godziny webinaru o tworzeniu młodzieżowych rad
ankiety wśród uczestników projektu

1 { sonda wśród mieszkańców gminy Wieniawa
ankieta wśród mieszkańców gminy

obchody Dnia Ziemi w Wieniawie

udział Młodzieżowej Rady Gminy Wieniawa w jednym posiedzeniu Rady Gminy

bezpłatna strona internetowa, profil na Facebooku, Instagramie tworzone przez uczestników projektu

1 { profil na Facebooku tworzony przez uczestników projektu
profil na Instagramie tworzony przez uczestników projektu
film rozpoczynający, promujący projekt, trwający min. 3 minuty
podręcznik dobrych praktyk „Dobre sąsiedztwo”
mural w Wieniawie
rzeźba-domek dla owadów i łąka miododajna / kwietna na terenie gminy Wieniawa

rezultaty warsztatów praktycznych: lasy w stoikach, doniczki, wlepy ceramiczne, lokalne zielniki

4. Podziękowania

Podziękowania dla uczestniczek i uczestników *Dobrego sąsiedztwa*.

Projekt tworzyliśmy wspólnie! Dziękujemy Wam za entuzjazm i zaangażowanie, sobotnie poranki pod szkołą i deszczowe warsztaty w terenie. Dziękujemy rodzicom i „dobrym duchom” naszego działania – pracownikom szkoły, Pani Ewie Zwolskiej-Jencz za opiekę nad grupą i Pani Agnieszce Czyżykowskiej za wsparcie organizacyjne, a także władzom Gminy Wieniawa i wszystkim zaangażowanym z okolic Wieniawy, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do budowania dobrego sąsiedztwa. Dziękujemy odważnym liderom wieniawskiej społeczności, a nowo powstałej Młodzieżowej Radzie Gminy życzymy nieustającego zapału i skutecznej działalności.

W zajęciach udział wzięli:

MAKSYMILIAN NOWAK

NATALIA PODSTAWEK

WIKTORIA BUKOWSKA

MAJA CABAJ

BARTOSZ CABAJ

MAJA PUSZKA

KACPER WALCZEWSKI

KACPER GŁOGOWSKI

ANGELIKA AUGUSTYNIAK

ANIA PORCZYŃSKA

MAGDALENA CZYŻYKOWSKA

KUBA BIELIK

KACPER KUNECKI

GABRYŚIA LEŚNIEWSKA

MAJA LIPIŃSKA

SZYMON PAWLIKOWSKI

MATEUSZ KUNECKI

DOMINIK KOSIEC

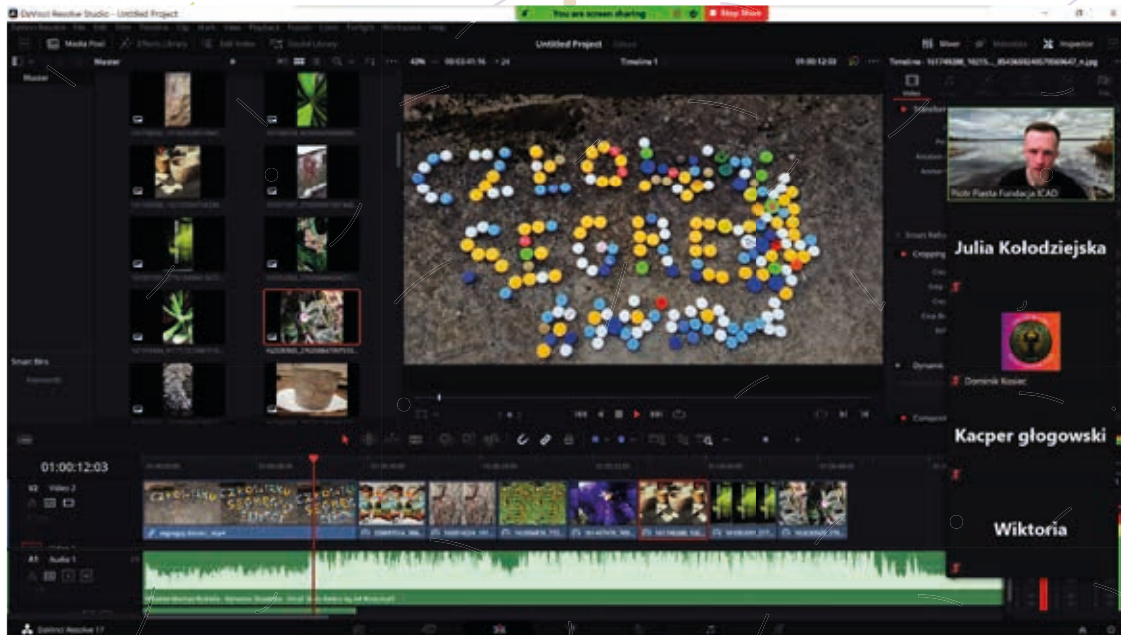
PATRYCJA MALINOWSKA

WIKTORIA WIELGUS

JULIA KOŁODZIEJSKA

NOTATKI :

